

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2015 m. spalio 1 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Direktyva 93/13/EEB — Nesąžiningos sąlygos pardavėjų ar tiekėjų ir vartotojų sudarytose sutartyse — Hipoteka užtikrintos paskolos sutartis — 7 straipsnio 1 dalis — Nesąžiningų sąlygų naudojimo nutraukimas — Pakankamos ir veiksmingos priemonės — Skolos pripažinimas — Notarinis dokumentas — Notaro daromas vykdomasis įrašas — Vykdomasis dokumentas — Notaro pareigos — Nesąžiningų sąlygų vertinimas ex officio — Teisminė kontrolė — Lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai“

Byloje C-32/14

dėl *Fővárosi Törvényszék* (Budapešto teismas, Vengrija) 2013 m. gruodžio 13 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2014 m. sausio 23 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

ERSTE Bank Hungary Zrt.

prieš

Attila Sugár

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas M. Ilešič, teisėjai A. Ó Caoimh, C. Toader (pranešėja), E. Jarašiūnas ir C. G. Fernlund,

generalinis advokatas P. Cruz Villalón,

posėdžio sekretorė L. Carrasco Marco, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2015 m. vasario 5 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *ERSTE Bank Hungary Zrt.*, atstovaujamos *ügyvéd* L. Wallacher,

— Vengrijos vyriausybės, atstovaujamos M. Z. Fehér ir G. Szima,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos T. Henze ir D. Kuon,

— Europos Komisijos, atstovaujamos K. Talabér-Ritz ir M. van Beek,

susipažinęs su generalinio advokato išvada, pateikta per 2015 m. birželio 25 d. posėdį,

* Proceso kalba: vengrų.

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) 7 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *ERSTE Bank Hungary Zrt.* (toliau – *ERSTE Bank*) ir A. Sugár ginčą dėl šio prašymo panaikinti vykdomąjį įrašą, padarytą notarinio dokumentu skolos pripažinimo dokumente, kurį pasirašė A. Sugár pagal šalių sudarytas paskolos ir hipotekos sutartis.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 93/13 1 straipsnio 1 dalyje nurodyta:
„Šia direktyva siekiama suderinti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus, susijusius su nesąžiningomis sąlygomis pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudaromose sutartyse.“
- 4 Šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje nurodyta:
„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui, ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.“
- 5 Tos pačios direktyvos 7 straipsnio 1 ir 2 dalyse įtvirtinta:
„1. Valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir konkurentų naudai egzistuočių pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų sudaromose su vartotojais.
2. Pirmojoje straipsnio dalyje nurodytos priemonės apima nuostatas, pagal kurias asmenys arba organizacijos, pagal nacionalinės teisės aktus turinčios teisėtą interesą apsaugoti vartotojus, gali pagal atitinkamus nacionalinės teisės aktus iškelti bylą teismuose arba kompetentingose administracinėse institucijose, kad būtų priimtas sprendimas dėl to, ar bendram naudojimui parengtos sutarčių sąlygos yra nesąžiningos, ir galėtų būti pritaikytos tinkamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią tolesniam tokių sąlygų naudojimui.“

Vengrijos teisė

Civilinis kodeksas

- 6 Sudarant pagrindinėje byloje nagrinėjamą sutartį galiojusios 1959 m. Civilinio kodekso patvirtinimo įstatymo Nr. IV (*Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény*, toliau – Civilinis kodeksas) redakcijos 200 straipsnyje numatyta:
„(1) Šalys laisvai susitaria dėl sutarties sąlygų. Jos gali abipusiu sutarimu nustatyti, kad sutartis reglamentuojančios nuostatos netaikytinos, jei tai nedraudžiama pagal teisės nuostatas.“

(2) Teisės normas pažeidžianti ar nuo jų nukrypstanti sutartis yra niekinė, nebent teisės aktuose būtų numatytos kitos teisinės pasekmės. Moralės normoms akivaizdžiai prieštaraujanti sutartis taip pat yra niekinė.“

7 Šio kodekso 209 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Bendrosios sutarties sąlygos ar su vartotojais sudarytų sutarčių sąlygos, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, yra nesąžiningos, jeigu jomis, pažeidžiant geros valios ir sąžiningumo reikalavimus, iš sutarties kylančios teisės ir pareigos įtvirtinamos vienašališkai ir nepagrįstai, pažeidžiant sutarties šalies, nedalyvavusios rengiant šias sąlygas, interesus.“

8 Civilinio kodekso 209/A straipsnio 1 dalyje numatyta, kad žalą patyrusi sutarties šalis gali ginčyti į sutartį įtrauktą nesąžiningą sutarties sąlygą.

9 Pagal šio straipsnio 2 dalį vartojimo sutartyse numatytos nesąžiningos sąlygos, kurios į sutartį įtrauktos kaip standartinės sutarties sąlygos, arba pardavėjo ar paslaugų tiekėjo vienašališkai iš anksto nustatytos sutarties sąlygos, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, yra negaliojančios. Negaliojimu galima remtis tik vartotojo naudai.

Civilinio proceso kodeksas

10 Pagal 1952 m. Civilinio proceso kodekso patvirtinimo įstatymo Nr. III (*a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény*, toliau – Civilinio proceso kodeksas) 163 straipsnį teismas gali įvertinti faktines aplinkybes, kurios, jo nuomone, yra viešai žinomos. Tas pasakytina ir apie faktines aplinkybes, apie kurias teismas sužino savo iniciatyva. Teismas gali taip pat atsižvelgti net į šalių nenurodytas faktines aplinkybes, tačiau apie šias aplinkybes jis turi pranešti šalims per teismo posėdį.

11 Pagal Civilinio proceso kodekso 366 straipsnį, jei nutraukti priverstinio vykdymo arba jo apriboti negalima pagal 1994 m. Priverstinio vykdymo teismine tvarka įstatymo Nr. LIII (*a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény*, toliau – Vykdymo teismine tvarka įstatymas) 41 arba 56 straipsniuose numatytą teismo vykdymo procedūrą, prieštaravimą dėl priverstinio vykdymo pateikęs skolininkas gali pareikšti išieškotojui ieškinį dėl priverstinio vykdymo nutraukimo ar jo apribojimo.

12 Šio kodekso 369 straipsnyje nurodyta:

„Notariniame akte padaryto vykdomojo įrašo ar jam prilyginto akto, kuris gali būti vykdomas priverstine tvarka, pagrindu vykdomo priverstinio išieškojimo nutraukimo ar apribojimo procedūra gali būti pradėta, jeigu:

a) išieškotina skola susidarė neteisėtai,

<...>“

13 Pagal šio kodekso 370 straipsnį bylą dėl priverstinio vykdymo nutraukimo ar apribojimo nagrinėjantis teismas gali sustabdyti priverstinį vykdymą.

Vykdomo teismine tvarka įstatymas

14 Pagal Vykdomo teismine tvarka įstatymo 13 straipsnio 1 dalį:

„1) Vykdomasis raštas gali būti išduodamas, jei:

- a) vykdytiname sprendime nurodyta skola (pinigų suma);
- b) šis sprendimas yra galutinis arba juo nustatytos laikinosios apsaugos priemonės ir
- c) pasibaigė jo vykdymo terminas. <...>“

15 Šio įstatymo 23/C straipsniu reglamentuojama procedūra, kurios turi laikytis notaras, kai daro vykdomąjį įrašą savo parengtame notariniam dokumente. Pagal šio straipsnio 1 dalį notarinį dokumentą parengęs notaras jame padaro vykdomąjį įrašą, jei šiame dokumente nurodytas:

- įsipareigojimas, priimamas vienašališkai arba mainais į priešpriešinį įsipareigojimą,
- kreditoriaus ir skolininko asmenvardis arba pavadinimas,
- įsipareigojimo objektas, kiekis (dydis) ir atsiradimo pagrindas ir
- įsipareigojimo įvykdymo būdas ir terminas.

16 Vykdomo teismine tvarka įstatymo 23/C straipsnio 2 ir 5 dalyse numatyta:

„2) Jei įsipareigojimas susietas su sąlyga arba terminu, jis gali tapti vykdytinas, tik jei sąlygos įvykdymas arba termino pabaiga patvirtinta notarinio aktu.

<...>

5) Notariniame akte nurodyta skola gali būti išieškoma priverstine tvarka, jei ji galėtų būti išieškoma teismine vykdymo tvarka ir jei jos mokėjimo terminas baigėsi. <...>“

17 Šio įstatymo 31/E straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad notarine tvarka, t. y. pagal civilinę ne ginčo procedūrą, padarytų įrašų teisinė galia yra analogiška pagal teisminę procedūrą padarytų įrašų teisinei galiai ir kad notaro priimtas sprendimas lemia apylinkės teismo sprendimui analogiškus teisinius padarinius.

18 Vykdomo teismine tvarka įstatymo 56 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad vykdomąjį dokumentą išduodantis teismas nutartimi sustabdo arba tam tikrais atvejais apriboja priverstinį vykdymą, jei remdamasis notariniais dokumentais nustato, kad galutiniu sprendimu nukrypstama nuo vykdytino sprendimo arba jis pakeičiamas, arba jei galutiniame sprendime konstatuota, jog dokumente, kuriame yra vykdomasis įrašas, nustatyta skola, kurią prašoma išieškoti priverstine tvarka, susidarė neteisėtai.

19 Pagal šio įstatymo 211 straipsnio 2 dalį, jei darydamas dokumente vykdomąjį įrašą teismas pažeidžia įstatymą, šis įrašas turi būti panaikintas.

20 Minėto įstatymo 212 straipsnyje nurodyta:

„1) Vykdomąjį dokumentą išdavęs teismas gali bet kuriuo momentu panaikinti vykdomąjį įrašą gavęs bet kurios iš šalių prašymą, antstolio procesinį dokumentą ar savo iniciatyva.

2) Apie tokį panaikinimą turi būti pranešta šalims, kurios turi teisę dėl jo teikti skundą.“

21 Vykdyto teismine tvarka įstatymo 224/A straipsnyje numatyta:

„Jeigu vykdomasis dokumentas išduodamas notaro, reikia taikyti šias nuostatas, pagal kurias:

- a) „vykdomąjį dokumentą išduodantis teismas“ – notaras; „vykdomąjį dokumentą išduodančio teismo priimamas sprendimas“ – notaro priimamas sprendimas;

<...>“

Notariato įstatymas

22 1991 m. Notariato įstatymo Nr. XLI (*a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény*, toliau – Notariato įstatymas) 1 straipsnio 1, 2 ir 4 dalyse notarų įgaliojimai apibrėžiami taip:

„1) Įstatymu notarams suteikiamos viešosios galios, kad naudodamiesi jomis jie nešališkai teiktų teisines paslaugas šalims siekdami išvengti ginčų.

2) Notaras tvirtina teisinius aktus ir teisinių padarinių sukeliančius įvykius, saugo dokumentus, priima pinigų, vertybes ir vertybinius popierius, kad juos vienos šalies vardu perduotų kitai šaliai, ir per jo įgaliojimąms priskirtas procedūras teikia patarimus šalims ir šitaip, užtikrindamas šalių lygybę, joms padeda įgyvendinti savo teises ir vykdyti pareigas.

<...>

4) Vykdydamas įstatymo pavestas funkcijas notaras taiko teisę ir vykdo teisingumą valstybės vardu.“

23 Šio įstatymo 3 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyta:

„1) Notaras privalo atsisakyti atlikti notarinį veiksma, jeigu jis yra nesuderinamas su jo pareigomis, visų pirma tuo atveju, kai prašoma atlikti notarinį veiksma, siekiant sudaryti įstatymą pažeidžiantį sandorį arba sandorį, kuriuo norima išvengti įstatymo taikymo arba kurio tikslas yra draudžiamas arba nesąžiningas.

2) Kai atliekant notarinius veiksmus notarui kyla abejonių, jis, nesant būtinybės atsisakyti atlikti notarinius veiksmus, privalo atkreipti šalių dėmesį į abejonių keliančius aspektus ir tai nurodyti raštu. Jeigu šalis pateikia prieštaravimą dėl šio aspekto, notaras atsisako atlikti notarinius veiksmus.“

24 Kiek tai susiję su informacija, kuri turi būti nurodyta notariniame dokumente, kad būtų galima daryti vykdomąjį įrašą, reikia nurodyti, kad minėto įstatymo 112 straipsnio 1 dalis suformuluota taip pat, kaip ir Vykdyto teismine tvarka įstatymo 23/C straipsnis.

Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės ir prejudiciniai klausimai

25 2007 m. gruodžio 18 d. *ERSTE Bank* ir A. Sugár notariniu dokumentu sudarė paskolos sutartį dėl 30 687 Šveicarijos frankų (CHF) sumos, pagal kurią numatyta finansuoti nekilnojamojo turto pirkimą. Šios sutarties vykdymas užtikrintas šiuo hipoteka įkeistu turtu.

26 Pagal paskolos sutartį 2007 m. gruodžio 19 d. A. Sugár pasirašė skolos pripažinimo dokumentą, kuris patvirtintas notariniu dokumentu, *ERSTE Bank* naudai. Iš bylos medžiagos matyti, kad jeigu A. Sugár pažeistų savo sutartinius įsipareigojimus, pagal šį dokumentą šis bankas turi teisę nutraukti paskolos sutartį ir pradėti sutartyje numatytos skolos išieškojimo procedūrą pagal *ERSTE Bank* sudarytą įvertinimo pažymą, kurioje nurodyta skolos suma.

- 27 Kadangi A. Sugár nemokėjo įmokų, *ERSTE Bank* nutraukė paskolos sutartį ir paprašė minėtame skolos pripažinimo dokumente padaryti vykdomąjį įrašą. Manydamas, kad teisinės sąlygos tenkinamos, 2011 m. gruodžio 13 d. notaras padarė šiame dokumente vykdomąjį įrašą, todėl šis dokumentas tapo priverstinai vykdytinas ir jo teisinė galia tapo analogiška teismo sprendimo teisinei galiai.
- 28 2013 m. birželio 5 d. A. Sugár kreipėsi į notarą su prašymu panaikinti vykdomąjį įrašą, padarytą notariniam dokumente dėl skolos, susijusios su paskolos sutartimi, sudaryta su *ERSTE Bank*, pripažinimo, ir teigė, kad šioje sutartyje yra nesąžiningų sąlygų. Be to, A. Sugár ginčijo pranešimo dėl sutarties nutraukimo teisėtumą ir nurodė, kad vykdomajame įrašė nurodyta priverstinai vykdyti įsipareigojimus, kurių neįvyksta iš skolos pripažinimo dokumento. Jis taip pat nurodė, kad pateikė prašymą dėl priverstinio vykdymo sustabdymo ir prašymą dėl negaliojimo pripažinimo.
- 29 2013 m. birželio 13 d. sprendimu notaras atmetė prašymą panaikinti vykdomąjį įrašą motyvuodamas tuo, kad juo nebuvo padaryta jokių pažeidimų, nes nagrinėjamame notariniam dokumente nurodytas skolos pripažinimo faktas, skolininko asmenvardis ir kreditoriaus pavadinimas, įsipareigojimo atsiradimo pagrindas ir dydis, jo įvykdymo būdas ir terminas. Be to, jis nustatė, kad dokumente patikslinta, jog įsipareigojimas susietas su sąlyga ir jos kilimo terminu. Notaras taip pat pažymėjo, kad, atsižvelgiant į tai, jog notarinė procedūra vykdoma ne ginčo teisenos tvarka, vertindamas įrodymus jis naudojasi tik ribota diskrecija ir kad neturi teisės reikšti nuomonės dėl ginčo, kilusio tarp šalių ir susijusio su sutarties sąlygų ir jos nutraukimo teisėtumu, nes tai yra išimtinės teismų kompetencijos sritis.
- 30 A. Sugár pateikė *Fővárosi Törvényszék* (Budapešto teismas) ieškinį dėl notaro sprendimo ir vykdomojo įrašo, kuris, jo nuomone, padarytas pažeidžiant įstatymą, panaikinimo. Grįsdamas šį ieškinį visų pirma jis teigia, kad nagrinėjamame skolos pripažinimo dokumente yra nesąžiningų sutarties sąlygų ir neteisingų duomenų, kad skolos suma nustatyta užsienio valiuta, nors paskola suteikta forintais, ir apskaičiuota remiantis tik *ERSTE Bank* vidaus duomenimis. Jo nuomone, vykdomojo įrašo darymo procedūra piktnaudžiaujama teise, nes priverstinio vykdymo reikalaujanti šalis pateikia vienašalį dokumentą, kurio galiojimas gali būti įvertintas tik ginčo teisenos tvarka.
- 31 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslino, kad pagal Vykdomo priverstine tvarka įstatymą notaras daro vykdomąjį įrašą vykdytiname dokumente, kuris dėl to tampa vykdomuoju dokumentu. Tačiau darydamas vykdomąjį įrašą notaras tik patikrina, ar vykdytinas dokumentas atitinka formaliąsias ir su turiniu susijusias sąlygas, bet negali vertinti, ar paskolos sutarties, kuria grindžiamas šis įrašas, sąlygos yra sąžiningos. Vartotojas gali remtis sutarties sąlygų nesąžiningumu tik reikšdamas ieškinį dėl priverstinio vykdymo nutraukimo arba apribojimo, o tai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, gali kliudyti pasiekti Direktyvos 93/13 tikslus.
- 32 Šiomis aplinkybėmis *Fővárosi Törvényszék* (Budapešto teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalį atitinka valstybės narės procedūra, pagal kurią tais atvejais, kai vartotojas neįvykdo įsipareigojimo, priimto pagal laikantis formalių reikalavimų notaro patvirtintą dokumentą, su juo sutartį sudariusi šalis įgyja teisę į vadinamąjį vykdomąjį įrašą, kuriuo reikalaujama sumokėti jos pačios nurodytą sumą, ir jai nereikia kreiptis ginčo teisenos tvarka į teismą, kuris galėtų įvertinti, ar atitinkamos sutarties sąlygos nėra nesąžiningos?
 2. Ar per tokią procedūrą vartotojas turi teisę reikalauti panaikinti jau esamą vykdomąjį įrašą, remdamasis tuo, kad nebuvo vertinta, ar sutarties, dėl kurios yra šis įrašas, sąlygos yra nesąžiningos, nors pagal byloje C-472/11 priimtą sprendimą reikalaujama, kad tais atvejais, kai bylą nagrinėja teismas, jis privalo informuoti vartotoją apie nustatytas nesąžiningas sąlygas?“

Dėl prejudicinių klausimų

- 33 Savo klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama kaip draudžianti tokius nacionalinės teisės aktus, kokie nagrinėjami pagrindinėje byloje, kuriais remiantis notarui, pagal reikalavimus parengus notarinį dokumentą dėl pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo sudarytos sutarties, leidžiama minėtame dokumente daryti vykdomąjį įrašą arba atsisakyti jį panaikinti, nors nė vienoje procedūros stadijoje nebuvo vertinamas minėtos sutarties sąlygų sąžiningumas.
- 34 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šie klausimai susiję su tuo, kad pagal nacionalinę teisę egzistuoja procedūra, kurios laikydamasis notaras, gavęs kreditoriaus prašymą, jei tenkinamos baigtiniame sąraše nurodytos formalios sąlygos, susijusios su minėto dokumento turiniu, kurios numatytos Vykdomo teismine tvarka įstatymo 23/C straipsnyje, gali notariname akte, kuriame nurodyti skolininko išipareigojimai, daryti vykdomąjį įrašą, bet negali patikrinti, ar šis dokumentas galioja. Taigi pagal šį straipsnį dokumente turi būti nurodytas išipareigojimas arba priešpriešinis išipareigojimas, kreditoriaus ir skolininko asmenvardis arba pavadinimas, išipareigojimo objektas, dydis, atsiradimo pagrindas ir galiausiai jo įvykdymo būdas ir terminas.
- 35 Šiuo atveju nagrinėjamoje pagrindinėje byloje vykdomasis dokumentas – tai notaro patvirtinta skolos pripažinimo deklaracija, kurią pasirašė A. Sugár po to, kai su *ERSTE Bank* sudarė hipoteka užtikrintą paskolos sutartį.
- 36 Remiantis vien kreditoriaus pateiktas duomenimis minėtame dokumente padarius vykdomąjį įrašą, faktiškai galima pasiekti, kad sutartis būtų vykdoma priverstinai netaikant jokios teisminės ginčo teisenos tvarkos. Iš tiesų pagal Vykdomo teismine tvarka įstatymo 31/E straipsnio 2 dalį notarinis dokumentas su vykdomuoju įrašu lemia apylinkės teismo sprendimui analogiškus teisinius padarinius.
- 37 Iš bylos medžiagos taip pat matyti, kad taikydamas Vykdomo teismine tvarka įstatymo 211 straipsnio 2 dalį ir 224/A straipsnį notaras gali panaikinti „pažeidžiant įstatymą“ padarytą vykdomąjį įrašą. Tačiau, kaip savo pastabose pabrėžė Vengrijos vyriausybė, per šią procedūrą tikrinamas ne sutarties sąlygų galiojimas, o padaryto vykdomojo įrašo teisėtumas.
- 38 Vadinasi, pagal nacionalinės teisės aktus notaras negali patikrinti sutarties sąlygų galiojimo nei per vykdomojo įrašo darymo procedūrą, nei per jo panaikinimo procedūrą.
- 39 Siekiant nustatyti, ar tokie teisės aktai suderinami su Direktyvos 93/13 reikalavimais, reikia priminti, kad šia direktyva nustatyta apsaugos sistema pagrįsta idėja, kad vartotojo padėtis yra nepalankesnė nei pardavėjo ar tiekėjo tiek dėl galimybių derėtis, tiek dėl informacijos lygio, ir dėl to jis priverstas sutikti su pardavėjo ar tiekėjo iš anksto nustatytais sąlygomis ir negali daryti įtakos jų turiniui (žr., be kita ko, Sprendimo *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 48 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 40 Atsižvelgiant į tokią mažiau palankią situaciją, Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad nesąžiningos sąlygos vartotojams neprivalomos. Tai yra imperatyvi nuostata, kuria formalią pusiausvyrą, sutartimi nustatytą tarp sutarties šalių teisių ir pareigų, siekiama pakeisti realia pusiausvyrą, galinčia atkurti sutarties šalių lygybę (žr. Sprendimo *Sánchez Morcillo ir Abril García*, C-169/14, EU:C:2014:2099, 23 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 41 Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas jau ne kartą yra nusprendęs, jog nacionalinis teismas turi *ex officio* įvertinti sutarties sąlygos, patenkančios į šios direktyvos taikymo sritį, nesąžiningumą ir taip kompensuoti disbalansą tarp vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo, jei tik jam žinomos šiuo klausimu reikalingos teisinės ir faktinės aplinkybės (žr., be kita ko, Sprendimo *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, 46 punktą; Sprendimo *Barclays Bank*, C-280/13, EU:C:2014:279, 34 punktą ir Sprendimo *Sánchez Morcillo ir Abril García*, C-169/14, EU:C:2014:2099, 24 punktą).

- 42 Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad nacionalinis teismas, kuris *ex officio* konstatuoja, kad sutarties sąlyga yra nesąžininga, norėdamas nustatyti visas pagal nacionalinę teisę kylančias pasekmes neturi laukti, kol vartotojas dėl to pateiks prašymą, su sąlyga, kad laikomasi rungimosi principo (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Banif Plus Bank*, C-472/11, EU:C:2013:88, 36 punktą).
- 43 Be to, Teisingumo Teismas konstatavo, jog Direktyva 93/13 draudžiamos valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias teismui, gavusiam prašymą išduoti mokėjimo įsakymą, neleidžiama *ex officio* įvertinti *in limine litis* ar koku nors kitu proceso etapu, net jei jam žinomos šiuo tikslu reikalingos teisinės ir faktinės aplinkybės, pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo sudarytoje sutartyje esančios sąlygos dėl palūkanų už praleistą terminą nesąžiningumo, jei vartotojas nepateikė prieštaravimo (Sprendimo *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, 57 punktas).
- 44 Savo praktikoje Teisingumo Teismas taip pat pripažino, kad valstybės narės teisės aktai neatitinka Direktyvos 93/13, kai, vykstant išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūrai, šiuose teisės aktuose nenumatyti prieštaravimo pagrindai, susiję su sutarties sąlygos, kuria grindžiamas vykdomasis dokumentas, nesąžiningumu, pagal kuriuos byla iš esmės nagrinėjančiam teismui, turinčiam jurisdikciją įvertinti tokios sąlygos nesąžiningumą, neleidžiama imtis laikinųjų apsaugos priemonių, kuriomis būtų sustabdyta minėta vykdymo procedūra (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, 64 punktą ir Sprendimo *Barclays Bank*, C-280/13, EU:C:2014:279, 36 punktą).
- 45 Galiausiai Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvai 93/13 prieštarauja nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias vykstant išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūrai su vykdymu susijusius klausimus nagrinėjantis teismas negali nei *ex officio* ar vartotojo prašymu įvertinti į sutartį, pagal kurią susidaro reikalaujama sumokėti skola, įtrauktos sąlygos, pagrindžiančios vykdomąjį dokumentą, nesąžiningumo, nei imtis laikinųjų apsaugos priemonių, visų pirma vykdymo sustabdymo, kai imtis tokių priemonių būtina siekiant užtikrinti visišką teismo, kuriame iš esmės nagrinėjama atitinkama byla ir kuris turi jurisdikciją patikrinti, ar tokia sąlyga yra nesąžininga, galutinio sprendimo veiksmingumą (žr. Nutarties *Banco Popular Español ir Banco de Valencia*, C-537/12 ir C-116/13, EU:C:2013:759, 60 punktą ir Sprendimo *Sánchez Morcillo ir Abril García*, C-169/14, EU:C:2014:2099, 28 punktą).
- 46 Dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos notaro vykdomos supaprastintos priverstinio vykdymo procedūros Europos Komisija nurodė, kad notaro galimybė pradėti priverstinį sutarties vykdymą, neišnagrinėjus per vykdomojo įrašo darymo procedūrą ar per jo panaikinimo procedūrą įvairių sąlygų sąžiningumo, gali pažeisti Direktyvą 93/13, kaip ji aiškinama pirmesniuose punktuose nurodytoje teismo praktikoje, visų pirma sprendimuose *Banco Español de Crédito* (C-618/10, EU:C:2012:349) ir *Banif Plus Bank* (C-472/11, EU:C:2013:88), kurių paskutinį taip pat nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo antrajame klausime. Komisijos teigimu, kadangi notaro vykdoma procedūra lemia analogiškas teisminėms procedūroms pasekmes, notaras taip pat turėtų galėti *ex officio* vertinti sutarčių sąlygų sąžiningumą, kai žino visas tam būtinas teises ir faktines aplinkybes.
- 47 Tačiau, kaip savo išvados 65–67 ir 72 punktuose visų pirma pabrėžė generalinis advokatas, reikia konstatuoti, kad ši teismo praktika susijusi su savo funkcijas atliekančio nacionalinio teismo specifiniu vaidmeniu ir, atsižvelgiant į esminius jų ir notaro funkcijų skirtumus, negali būti taikoma pastarosioms.
- 48 Be to, reikia nurodyti, kad Direktyvoje 93/13 nėra jokios nuostatos dėl vaidmens, kuris gali ar turi būti suteiktas notarui nesąžiningų sutarties sąlygų srityje. Taigi šia direktyva neregamentuojama, ar reikia suteikti notarui teisę vykdyti funkcijas, kurios tiesiogiai susijusios su teisminės jurisdikcijos vykdymu, kai nacionalinės teisės aktais jam suteikiami įgaliojimai daryti vykdomąjį įrašą notariniame dokumente dėl sutarties, o vėliau jį panaikinti.

- 49 Vadinasi, nesant Sąjungos teisės dėl nacionalinių priverstinio vykdymo mechanizmų ir notarams juose priskirto vaidmens suderinimo, pagal valstybių narių procesinės autonomijos principą šios nuostatos turi būti įtvirtintos kiekvienos valstybės narės teisės sistemoje su sąlyga, kad jos nėra nepalankesnės nei reglamentuojančios panašias situacijas, kurioms taikoma vidaus teisė (lygiavertiškumo principas), ir kad dėl jų netampa praktiškai neįmanoma ar pernelyg sudėtinga pasinaudoti Sąjungos teisės suteiktomis teisėmis (veiksmingumo principas) (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, 50 punktą, Sprendimo *Pohotovost*, C-470/12, EU:C:2014:101, 46 punktą ir Sprendimo *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 50 punktą).
- 50 Dėl lygiavertiškumo principo reikia pažymėti, kad Teisingumo Teismas neturi jokių duomenų, kurie galėtų sukelti abejonių dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamų teisės nuostatų atitikties šiam principui.
- 51 Kiek tai susiję su veiksmingumo principu, reikia priminti, jog Teisingumo Teismas jau nusprendė, kad kiekviena byla, kurioje kyla klausimas, ar dėl nacionalinės procesinės nuostatos Sąjungos teisę taikyti tampa neįmanoma arba pernelyg sudėtinga, turi būti nagrinėjama atsižvelgiant į šios nuostatos svarbą visame procese, jo eigą ir ypatumus įvairiose nacionalinėse institucijose. Šiomis aplinkybėmis prireikus reikia atsižvelgti į valstybės narės teismų sistemą pagrindžiančius principus, pavyzdžiui, teisės į gynybą apsaugą, teisinio saugumo ir tinkamos proceso eigos principus (žr., be kita ko, Sprendimo *Pohotovost*, C-470/12, EU:C:2014:101, 51 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 52 Taigi reikia nustatyti, ar tokioje situacijoje, kokia yra pagrindinėje byloje, nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos, analizuojamos atsižvelgiant į visas galiojančias teisių gynimo priemones, gali garantuoti, kad yra tinkamų ir veiksmingų priemonių, padedančių sustabdyti nesąžiningų sąlygų naudojimą su vartotojais sudaromose sutartyse, ir kad tokios sąlygos jų nesaisto, kaip nurodyta Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje ir 7 straipsnio 1 dalyje.
- 53 Šiuo klausimu Vengrijos vyriausybė iš esmės tvirtina, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamoje supaprastintoje priverstinio vykdymo notarine tvarka procedūroje nėra visiškai atsisakyta nesąžiningų sąlygų kontrolės, neatsižvelgiant į tai, ar ją vykdytų patys notariai, ar nacionaliniai teismai.
- 54 Reikia konstatuoti, kad atsižvelgiant į ypatingą paprastai vartotojo turimą pasitikėjimą notaru kaip nešališku patarėju ir tuo, kad jo parengti dokumentai nėra neteisėti, kyla didelė rizika, kad rengiant šiuos dokumentus vartotojas mažiau dėmesio skirs esamoms nesąžiningoms sąlygoms ir supaprastintos notaro vykdomos priverstinio vykdymo procedūros, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, pasekmėms. Be to, kai tokią procedūrą pradeda pardavėjas ar tiekėjas, vykstant šiai procedūrai gali atsitikti taip, kad vartotojas be notaro pagalbos negaus visos reikalingos informacijos, kuri jam leistų gintis nacionaliniuose teismuose.
- 55 Kalbant apie pagrindinėje byloje nagrinėjamus teisės aktus, reikia pasakyti, kad pagal Notariato įstatymo 1 straipsnį visų pirma jie turi per įgaliojimams priskirtas procedūras teikti patarimus šalims ir šitaip, užtikrindami šalių lygybę, padėti joms įgyvendinti savo teises ir vykdyti pareigas, kad būtų išvengta ginčų.
- 56 Be to, pagal minėto įstatymo 3 straipsnio 1 ir 2 dalis notaras turi patikrinti atitiktį įstatymams ir teisinio sandorio sąžiningumą ir raštu informuoti šalis, jei nustato, jog esama abejonių keliančių aplinkybių.
- 57 Iš šių nuorodų matyti, kad pagal Vengrijos procedūrinę sistemą notaras, rengdamas su pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo sudaryta sutartimi susijusį notarinį dokumentą, turi atlikti nesąžiningų sutarties sąlygų prevenciją ir, be to, turi aiškiai savo patarimais užtikrinti šalių lygybę per visas vykdomas procedūras, įskaitant priverstinį vykdymą.

- 58 Iš to, kas nurodyta, matyti, kad bendrosios Notariato įstatymo nuostatos iš principo gali padėti laikytis Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje ir 7 straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 59 Reikia nurodyti, kad, kaip savo išvados 84 punkte pabrėžė generalinis advokatas, tinkamos ir veiksmingos priemonės, draudžiančios naudoti nesąžiningas sąlygas su vartotojais sudaromose sutartyse, turi apimti nuostatas, leidžiančias jiems užtikrinti veiksmingą teisminę gynybą ir suteikti galimybę dėl ginčijamos sutarties kreiptis į teismą, įskaitant tuos atvejus, kai sutartis priverstinai vykdoma, ir tą daryti laikantis pagrįstų procedūrinių sąlygų taip, kad nebūtų nustatytos jų teisių įgyvendinimo sąlygos, visų pirma susijusios su terminais arba išlaidomis, dėl kurių taptų praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga įgyvendinti Direktyvos 93/13 suteiktas teises. Vykstant būtent šiems procesams turi būti visiškai taikoma šio sprendimo 41–45 punktuose nurodyta Teisingumo Teismo praktika.
- 60 Šioje byloje iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad A. Sugár gali, pirma, pagal Civilinio kodekso 209/A straipsnio 1 dalį pateikti ieškinį dėl sutarties galiojimo, ir antra, pagal Civilinio proceso kodekso 369 straipsnį pradėti procedūrą dėl priverstinio vykdymo nutraukimo ar apribojimo. Per pastarąją procedūrą vartotojas gali pagal Civilinio proceso kodekso 370 straipsnį pareikalauti sustabdyti priverstinį pagrindinėje byloje nagrinėjamos sutarties vykdymą.
- 61 Be to, iš Teisingumo Teismui pateiktos informacijos, visų pirma pateiktos Vengrijos vyriausybės, matyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar, nepaisydami Civilinio proceso kodekso 369 ir 370 straipsnių formuluočių, per šias procedūras nacionaliniai teismai gali ir turi vykdyti sutarties sąlygų sąžiningumo kontrolę ir, vadovaudamiesi šio kodekso 163 straipsniu ir *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas) praktika, *ex officio* pripažinti negaliojimą, jeigu jis akivaizdus ir jeigu tokius atvejus galima nustatyti remiantis turimais įrodymais.
- 62 Nors Direktyvoje 93/13 reikalaujama, kad pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo bylose šias bylas nagrinėjantis nacionalinis teismas imtųsi su sutarties šalimis nesusijusių pozityvių veiksmų (Sprendimo *Asbeek Brusse ir de Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, 39 punktas ir jame nurodyta teismo praktika ir Sprendimo *Pohotovost*, C-470/12, EU:C:2014:101, 40 punktas ir jame nurodyta teismo praktika), remiantis veiksmingumo principu negali būti reikalaujama, kad būtų kompensuotas visiškas atitinkamo vartotojo pasyvumas (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 56 punktą).
- 63 Todėl tai, kad vartotojas gali remtis teisės aktų nuostatų dėl nesąžiningų sąlygų apsauga tik iškėlus bylą teisme, savaime neturėtų būti laikoma, kaip teigia Komisija, prieštaravimu veiksmingumo principui. Iš tiesų Direktyvos 93/13 garantuojama veiksminga teisminė gynyba grindžiama prielaida, kad viena iš sutarties šalių iš anksto kreipiasi į nacionalinį teismą.
- 64 Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kuris vienintelis geriausiai žino bylinėjimosi tvarką vidaus teisės sistemoje ir kuris vienintelis turi jurisdikciją aiškinti nacionalinę teisę, turi įvertinti, ar tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė pagrindinėje byloje, ši tvarka užtikrina vartotojams veiksmingą teisminę gynybą.
- 65 Atsižvelgiant į visa tai, kas nurodyta, į pateiktus klausimus reikia atsakyti taip: Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad jomis nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėje byloje, kuriais remiantis notarui, pagal formalius reikalavimus parengusiam notarinį dokumentą dėl pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo sudarytos sutarties, leidžiama šiame dokumente daryti vykdomąjį įrašą arba atsisakyti jį panaikinti, nė vienoje iš procedūros stadijų neįvykdžius jokios sutarties sąlygų sąžiningumo kontrolės.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- ⁶⁶ Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad jomis nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėje byloje, kuriais remiantis notarui, pagal formalius reikalavimus parengusiam notarinį dokumentą dėl pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo sudarytos sutarties, leidžiama šiame dokumente daryti vykdomąjį įrašą arba atsisakyti jį panaikinti, nė vienoje iš procedūros stadijų neįvykdžius jokios sutarties sąlygų sąžiningumo kontrolės.

Parašai.